

بیاسه

بیاسه، شهری از ایالت جَبَّان (خائن) در جنوب اندلس و در ۴۸ کیلومتری شمال شرقی شهر خائن، مرکز این ایالت می‌باشد.

فهرست مندرجات

- ۱ - بیوگرافی
 - ۱.۱ - دوره ایبری‌ها
 - ۱.۲ - دوران اسلامی
 - ۱.۳ - محصولات کشاورزی
 - ۱.۴ - جمعیت
 - ۱.۵ - تاریخچه
 - ۱.۶ - سال ۴۲۲ قمری
 - ۱.۷ - سال ۴۸۴ قمری
 - ۱.۸ - سال ۵۴۲ قمری
 - ۱.۹ - سال ۵۵۲ قمری الی ۵۶۴ قمری
 - ۱.۱۰ - سال ۶۰۶ قمری الی ۶۲۱ قمری
 - ۱.۱۱ - سال ۶۲۱ قمری
 - ۱.۱۲ - تحولات سده‌های ۷ و ۸ قمری
- ۲ - علما و دانشمندان
- ۳ - فهرست منابع
- ۴ - پانویس
- ۵ - منبع

بیوگرافی

بیاسه، شهری از ایالت جَبَّان (خائن) در جنوب اندلس و در ۴۸ کیلومتری شمال شرقی شهر خائن، مرکز این ایالت می‌باشد.

← دوره ایبری‌ها

این شهر در دوره ایبری‌ها ساخته شده، و به گفته **بطلمیوس**، بیاتر نام داشته است.^[۱] در تقسیمات اداری منسوب به **قسطنطین**، بیاسه از شهرهای استان ششم اندلس به مرکزیت **اشبیلیه** بود.^[۲]

← دوران اسلامی

در دوران اسلامی، بیاسه با شهرهای مجاور **جیان** و **آبده** (ه م) تشکیل قلمرو واحدی می‌داد.^[۳] بیاسه کهن بر روی تپه‌ای بنا شده، و بر **وادی الکبیر** یا **نهر قرطبه** که از جنوب آن می‌گذشت، مشرف، و برگرد آن بارویی کشیده شده بود و بازارهایی چند در آن وجود داشت. پیرامون آن را کشتزارهای سبز احاطه کرده بود.

← محصولات کشاورزی

از محصولات کشاورزی آن **زعفران** بود که به نقاط مختلف صادر می‌شد.^{[۴] [۵] [۶]} نیز درختان **انجیر** و **انگور** بسیار داشت^[۷] و در تپه‌های شمالی جلگه میان بیاسه و ابده جنگل‌های **زیتون** بود^[۸] که امروزه نیمی از آن ناحیه را می‌پوشاند.^[۹] منطقه جنگلی اطراف بیاسه همچنین به تولید چوب (که در صنعت کشتی‌سازی استفاده می‌شد) معروف بود.^{[۱۰] [۱۱]}

← جمعیت

بیاسه امروزه شهری متوسط با خیابان‌های طولانی است و چهره‌ای جدید دارد و هیچ‌گونه آثاری از دوران اسلامی در آنجا باقی نمانده است.^[۱۲] جمعیت شهر در ۱۳۸۲ش/۲۰۰۴م حدود ۱۴ هزار تن برآورد شده است (فرهنگ).

← تاریخچه

در زمان **خلافت امویان**، **ابن حفصون** (ه م) بر نواحی وسیعی از جنوب اندلس از جمله بیاسه مستولی شد.^[۱۳] بعدها **عبدالرحمان سوم** (حکومت ۳۰۰-۳۵۰ ق/۹۱۲-۹۶۱ م) سلطه خود را بر این متصرفات گسترده.^[۱۴] پس از فروپاشی خلافت که **قاسم بن حمود** (۴۰۷-۴۱۳ ق/۱۰۱۶-۱۰۲۱ م) حکومت قرطبه را به دست گرفت، بیاسه، جیان و قلعه رباح را به زهیر القتی، غلام **منصور بن ابی‌عامر** به اقطاع داد.^[۱۵] [۱۶]

← سال ۴۲۲ قمری

هنگامی که ابوالحزم جهور بن محمد در ۴۲۲ ق/۱۰۳۱ م بر قرطبه و مناطق میانی اندلس از جمله بیاسه مستولی شد،^[۱۷] ظاهراً زهیر را در مقام خود ایفا کرد و وی تا اواخر سال ۴۲۹ ق که در **جنگ** با بادیس بن حبّوس، حاکم غرناطه کشته شد، در بیاسه حکومت کرد.^[۱۸] از آن پس، بیاسه میان حاکمان **المربه**، **دانیه**، غرناطه و اشبیلیه دست به دست گشت.^[۱۹] [۲۰] [۲۱] [۲۲]

← سال ۴۸۴ قمری

در ۲ صفر ۴۸۴ ق/۲۷ مارس ۱۰۹۱ م، **مرابطون** بیاسه را فتح کردند.^[۲۳] از آن پس **مسیحیان قشتاله** بارها بر بیاسه تاختند و با سپاه مرابطی وارد نبرد شدند.^[۲۴] [۲۵]

← سال ۵۴۲ قمری

سرانجام، در **جمادی‌الاول** ۵۴۲/اکتبر ۱۱۴۷ **امیریحیی بن غانیه**، آخرین بازمانده مرابطون در اندلس، دو شهر مهم بیاسه و ابده را در برابر فشار آلفونسوی هفتم پادشاه قشتاله، تسلیم مسیحیان کرد.^[۲۶] [۲۷] [۲۸]

← سال ۵۵۲ قمری الی ۵۶۴ قمری

اما موحدون در ۵۵۲ ق/۱۱۵۷ م این شهرها را بازپس گرفتند.^[۲۹] [۳۰] [۳۱] چندی بعد در ۵۵۴ ق **ابن مردنیش** سلطه خود را برپاره‌ای از قلمرو موحدون، از جمله بیاسه گسترده و آنجا را به پدرون خود، ابن همشک سپرد.^[۳۲] [۳۳] اما ابن همشک در پی اختلاف با ابن مردنیش در ۱۱۶۹ ق/۵۶۴ م به فرمان موحدون درآمد.^[۳۴]

← سال ۶۰۶ قمری الی ۶۲۱ قمری

در حدود سال ۶۰۶ ق/۱۲۰۹ م حملات آلفونسوی هشتم به اراضی مسلمانان در منطقه جیان و بیاسه آغاز شد.^[۳۵] و در صفر ۶۰۹/ژوئیه ۱۲۱۲ **سپاه الناصر موحدی** در نبرد عقاب نزدیک بیاسه شکستی سخت یافت.^[۳۶] در پی این هزیمت، ساکنان بیاسه به ابده گریختند و مسیحیان فاتح وارد بیاسه شدند و آنجا را به آتش کشیدند. پس از عقب‌نشینی مسیحیان، شهر بازسازی شد. در زمستان سال بعد آلفونسوی هشتم آنجا را در محاصره گرفت، اما بدون نتیجه عقب نشست.^[۳۷]

← سال ۶۲۱ قمری

هنگامی که در ۶۲۱ ق/۱۲۲۴ م **عبدالله بن منصور**، ملقب به العادل خود را خلیفه موحدی خواند، عبدالله بن محمد، نواده عبدالمؤمن و امیرجیان، ادعای استقلال کرد و از **بیعت** با العادل خودداری نمود. وی بیاسه را مرکز قیام خود قرار داد و از این‌رو، به بیاسی معروف شد. پس از آن شهرهای جیان و قرطبه و **قیجاطه** و دژهای ثغر اوسط را با خود همراه کرد. العادل در اواخر **سال** ۶۲۱ ق برادرش ابوالعلا **ادریس بن منصور** را برای نبرد با عبدالله بیاسی و تصرف بیاسه فرستاد، اما به سبب سرماک شدید کاری از پیش نبرد و با گرفتن **گروگان صلح** کرد و به اشبیلیه بازگشت. العادل لشکری دیگر به فرماندهی **عثمان بن ابی‌حفص** به بیاسه گسیل داشت. بیاسی که از پیش روابط دوستانه‌ای با فردیناند سوم، پادشاه قشتاله برقرار کرده بود، با وعده واگذاری بیاسه و قیجاطه، از وی یاری خواست و لشکر العادل را به سهولت شکست داد. بیاسی در پی آن بیاسه را ترک کرد و در قرطبه مستقر شد. پس از آن در **ذیحجه** ۶۲۳/دسامبر ۱۲۲۶ بیاسه به تصرف قشتالیان درآمد.^[۳۸] [۳۹] [۴۰] [۴۱] [۴۲]

← تحولات سده‌های ۷ و ۸ قمری

در سده‌های ۷ و ۸ ق/۱۲ و ۱۳ م بیاسه به عنوان پایگاهی نظامی در مرز بین قشتاله و غرناطه نقشی مهم در مبارزات بنی‌مرین و بنی‌نصر برای بازپس‌گیری سرزمین‌های اسلامی اندلس ایفا کرد. در ۶۷۴ و ۶۸۲ ق/۱۲۷۵ و ۱۲۸۳ م ابویوسف یعقوب، سلطان مرینی (۶۵۶-۶۸۵ ق/۱۲۵۸-۱۲۸۶ م) به اندلس لشکر کشید و در نواحی تحت سلطه مسیحیان از جمله بیاسه پیشروی کرد و پس از گرفتن غنائمی بازگشت.^[۴۳] [۴۴] [۴۵] در ۷۲۴ ق **اسماعیل بن فرج**، سلطان نصری (۷۱۳-۷۲۵ ق/۱۲۱۲-۱۲۲۵ م) به بیاسه حمله کرد و آنجا را در محاصره گرفت تا شهر تسلیم شد،^[۴۶] اما مسلمانان توانستند آنجا را نگه دارند؛ بار دیگر در ۸۱۰ ق/۱۴۰۷ م آنجا را محاصره کردند که نتیجه‌ای نداد.^[۴۷]

علماء و دانشمندان

از بیاسه دانشمندانی برخاسته‌اند که از آن جمله‌اند:

ابوالعباس احمد ابن یوسف بن نام یعمری بیاسی، ادیب و شاعر [۴۸] [۴۹] **ابن حسنون** محمد بن علی حمیری کتافی بیاسی (۴۰۴ ق/۱۲۰۷ م)، **مُقری** و **محدث** [۵۰] و ابوالحجاج یوسف بن محمد بیاسی، مورخ و شاعر (۴۵۲ ق/۱۲۵۵ م) ابوالحجاج ذیلی بر **تاریخ ابن حیان** نوشت و حوادث را تا زمان خود ادامه داد (ه د، بیاسی) [۵۱]

فهرست منابع

(۱) ابن ابار محمد، الحلة السیراء، به کوشش حسین مونس، قاهره، ۱۹۸۵ م.

- (٢) ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، رباط، ١٩٧٢م.
 (٣) ابن اثير، الكامل.
 (٤) ابن حيان حيان، المقتبس، به كوشش عبدالرحمان على حجي، بيروت، ١٩٨٢م.
 (٥) ابن خطيب محمد، الاحاطة، به كوشش محمدعبدالله عنان، قاهره، ١٣٩٤-١٣٩٧/ق/١٩٧٧-١٩٧٧م.
 (٦) ابن خطيب محمد، اعمال الاعلام، به كوشش لوي پرووانسال، بيروت، ١٩٥٦م.
 (٧) ابن خلدون، العبر.
 (٨) ابن سعيد على، المغرب فى حلى المغرب، به كوشش شوقى ضيف، قاهره، ١٩٥٥م.
 (٩) ابن عبدالمنعم محمد، الروض المعطار، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٩٨٠م.
 (١٠) ابن عذارى احمد، البيان المغرب، ج٢، به كوشش كولن و لوي پرووانسال، بيروت، ١٩٨٢م، ج٤، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٩٨٣م.
 (١١) ابويعيد بكرى عبدالله، المسالك و الممالك، به كوشش وان لون و ا فره، تونس، ١٩٩٢م.
 (١٢) ادريسى محمد، نزهة المشتاق، بيروت، ١٤٠٩/ق/١٩٨٩م.
 (١٣) انصارى محمد، الذيل و التكملة لكتابى الموصل و الصلة، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٩٧٣م.
 (١٤) عبدالله زيرى، مذكرات، به كوشش لوي پرووانسال، قاهره، ١٩٥٥م.
 (١٥) عنان محمدعبدالله، الأثار الاندلسية الباقية فى اسبانيا و البرتغال، قاهره، ١٣٨١/ق/١٩٦١م.
 (١٦) عنان محمدعبدالله، دولة السلام فى الاندلس، قاهره، ١٤٠٨/ق/١٩٨٨م.
 (١٧) عنان محمدعبدالله، دول الطوائف، قاهره، ١٢٨٠/ق/١٩٦٠م.
 (١٨) عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
 (١٩) عنان محمدعبدالله، نهاية الاندلس، قاهره، ١٤٠٨ق.
 (٢٠) مقدسى محمد، احسن التقاسيم، به كوشش دخويه، ليدن، ١٩٠٦م.
 (٢١) مقرى احمد، فنج الطيب، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٣٨٨/ق/١٩٦٨م.
 (٢٢) مكناسى محمد، الاكسيفرى فكاك الاسير، به كوشش محمد فاسى، رباط، ١٩٦٥م.
 (٢٣) مونس حسين، تعليقات بر الحلة السيرة.
 (٢٤) ياقوت، بلدان.
 (٢٥) EI ٢.
 (٢٦) The World Gazetteer, www.world-gazetteer.com/fr/f_eshtm

پانویس

١. ↑ EI ٢.
٢. ↑ ابويعيد بكرى عبدالله، المسالك و الممالك، ج٢، ص٨٩٢، به كوشش وان لون و ا فره، تونس، ١٩٩٢م.
٣. ↑ ابن حيان حيان، المقتبس، ج١، ص٢٠١، به كوشش عبدالرحمان على حجي، بيروت، ١٩٨٢م.
٤. ↑ ادريسى محمد، نزهة المشتاق، ج٢، ص٥٦٨-٥٦٩، بيروت، ١٤٠٩/ق/١٩٨٩م.
٥. ↑ ابن سعيد على، المغرب فى حلى المغرب، ج٢، ص٧١، به كوشش شوقى ضيف، قاهره، ١٩٥٥م.
٦. ↑ مقرى احمد، فنج الطيب، ج٢، ص٢١٧، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٣٨٨/ق/١٩٦٨م.
٧. ↑ مقدسى محمد، احسن التقاسيم، ج١، ص٢٣٥، به كوشش دخويه، ليدن، ١٩٠٦م.
٨. ↑ عنان محمدعبدالله، الأثار الاندلسية الباقية فى اسبانيا و البرتغال، ج١، ص٢٢٩-٢٣٠، قاهره، ١٣٨١/ق/١٩٦١م.
٩. ↑ EI ٢.
١٠. ↑ مكناسى محمد، الاكسيفرى فكاك الاسير، ج١، ص٦٨، به كوشش محمد فاسى، رباط، ١٩٦٥م.
١١. ↑ مونس حسين، تعليقات بر الحلة السيرة، ج١، ص٢٥٢.
١٢. ↑ عنان محمدعبدالله، الأثار الاندلسية الباقية فى اسبانيا و البرتغال، ج١، ص٢٢٩، قاهره، ١٣٨١/ق/١٩٦١م.
١٣. ↑ ابن خطيب محمد، الاحاطة، ج٤، ص٢٦.
١٤. ↑ عنان محمدعبدالله، دولة السلام فى الاندلس، ج٢، ص٢٧٦، قاهره، ١٤٠٨/ق/١٩٨٨م.
١٥. ↑ ابن اثير، الكامل، ج٩، ص٣٧٣.
١٦. ↑ ابن عذارى احمد، البيان المغرب، ج٢، ص١٦٨-١٦٩، ج٢، به كوشش كولن و لوي پرووانسال، بيروت، ١٩٨٢م، ج٤، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٩٨٣م.
١٧. ↑ عنان محمدعبدالله، دول الطوائف، ج١، ص٢١، قاهره، ١٢٨٠/ق/١٩٦٠م.
١٨. ↑ ابن اثير، الكامل، ج٩، ص٢٨٦.
١٩. ↑ عبدالله زيرى، مذكرات، به كوشش لوي پرووانسال، قاهره، ١٩٥٥م.
٢٠. ↑ ابن اثير، الكامل، ج٩، ص٢٩١.
٢١. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ج١، ص١٥٤، رباط، ١٩٧٢م.
٢٢. ↑ عنان محمدعبدالله، دول الطوائف، ج١، ص١٣٦-١٣٧، قاهره، ١٣٨٠/ق/١٩٦٠م.
٢٣. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ج١، ص١٥٤، رباط، ١٩٧٢م.
٢٤. ↑ ابن عذارى احمد، البيان المغرب، ج٢، ص٦١، ج٢، به كوشش كولن و لوي پرووانسال، بيروت، ١٩٨٢م، ج٤، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٩٨٣م.
٢٥. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج١، ص١٢٢-١٢٣، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٢٦. ↑ ابن اثير، الكامل، ج١١، ص١٢١-١٢٢.
٢٧. ↑ ابن خلدون، العبر، ج٦، ص٤٨٨.
٢٨. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج١، ص٣٢٢، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٢٩. ↑ ياقوت، بلدان، ج١، ص٥١٨.
٣٠. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ج١، ص١٩٢-١٩٤، رباط، ١٩٧٢م.
٣١. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، رباط، ١٩٧٢م.
٣٢. ↑ ابن خطيب محمد، اعمال الاعلام، ج١، ص٢٦١، به كوشش لوي پرووانسال، بيروت، ١٩٥٦م.
٣٣. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج٢، ص٢٩-٣٠، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٣٤. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج٢، ص٢٨، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٣٥. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج١، ص٣١-٣٢، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٣٦. ↑ EI ٢.
٣٧. ↑ ابن عبدالمنعم محمد، الروض المعطار، ج١، ص١٢١، به كوشش احسان عباس، بيروت، ١٩٨٠م.
٣٨. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ص٢٤٦، رباط، ١٩٧٢م.
٣٩. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ص٢٧٣، در سال ٦٢٢ قمرى، رباط، ١٩٧٢م.
٤٠. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج١، ص٢٥٢-٢٥٣، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٤١. ↑ عنان محمدعبدالله، عصر المرابطين و الموحدون فى المغرب و الاندلس، ج١، ص٢٦٢-٢٦٣، قاهره، ١٣٨٤/ق/١٩٦٤م.
٤٢. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ج١، ص٣١٥، رباط، ١٩٧٢م.
٤٣. ↑ ابن ابي زرع على، الانيس المطرب، ج١، ص٣٢٩، رباط، ١٩٧٢م.
٤٤. ↑ ابن خلدون، العبر، ج٧، ص٤٢٦.
٤٥. ↑ عنان محمدعبدالله، نهاية الاندلس، ج١، ص١٢٠، قاهره، ١٤٠٨ق.
٤٦. ↑ عنان محمدعبدالله، الأثار الاندلسية الباقية فى اسبانيا و البرتغال، ج١، ص٢٢٩، قاهره، ١٣٨١/ق/١٩٦١م.
٤٧. ↑ ياقوت، بلدان، ج١، ص٥١٨.

۴۹. ↑ ابن ابار محمد، الحلة السیراء، ج ۲، ص ۲۵۲، به کوشش حسین مونس، قاهره، ۱۹۸۵ م.
۵۰. ↑ انصاری محمد، الذیل و التکملة لکتابی الموصل و الصلة، ج ۶، ص ۴۵۲-۴۵۳، به کوشش احسان عباس، بیروت، ۱۹۷۳ م.
۵۱. ↑ ابن سعید علی، المغرب فی حلی المغرب، ج ۲، ص ۷۲، به کوشش شوقی ضیف، قاهره، ۱۹۵۵ م.

منبع

دانشنامه بزرگ اسلامی، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۳، ص ۵۳۰۳، برگرفته از مقاله «بیاسی».